

Research Paper

The Relationship between Basic Psychological Needs Gratification and Psychological Well-Being in Female Students: The Mediating Role of Self-Efficacy

Somayeh Delforouz¹, Mohammad Ismail Ebrahimi^{*2}, Malek Mirhashemi³, Parvaneh Ghodsi⁴

1. Ph.D. Student in General Psychology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Assistant Professor, Department of Psychology, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran
3. Associate Professor, Department of Psychology, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran
4. Assistant Professor, Department of Psychology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Citation: Delforouz S, Ebrahimi MI, Mirhashemi M, Ghodsi P. The relationship between basic psychological needs gratification and psychological well-being in female students: the mediating role of self-efficacy. *J Child Ment Health*. 2021; 8 (1):80-96.

URL: <http://childmentalhealth.ir/article-1-1103-en.html>

doi 10.52547/jcmh.8.1.4
20.1001.1.24233552.1400.8.1.11.0

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Psychological well-being,
basic psychological needs,
self-efficacy,
students

Background and Purpose: Considering the importance of students' well-being and the study of variables affecting it, the present study aimed to investigate the mediating effect of self-efficacy on the relationship between basic psychological needs gratification and students' psychological well-being.

Method: The method of this research was descriptive-correlational. The statistical population of the study included all female junior high school students in the second district of Hamedan in the academic year 2019-2020 (N = 1200). The statistical sample of this study was selected using Two-stage cluster random sampling method with 302. For data collection, Basic Needs Gratification (Haftlang et.al, 2015), Psychological Well-being (Ryff & Keyes, 1989) and General Self-efficacy (Sherer and Maddux, 1982) questionnaires were used. The collected data were also analyzed using AMOS structural equations.

Results: The results of data analysis showed that the gratification of basic psychological needs and self-efficacy explain 63% of the variance of psychological well-being. Gratification of basic psychological needs explains 39% of the variance in self-efficacy. In addition, self-efficacy has a positive and significant effect on adolescent psychological well-being ($p < 0.001$) and self-efficacy in the relationship between basic needs and psychological well-being of adolescents has a positive mediating role. And has significance ($p < 0.001$).

Conclusion: Based on the findings of this study, it can be concluded that the psychological well-being model of adolescents has a good fit based on the gratification of basic psychological needs with self-efficacy mediation. The results of this study also showed that self-efficacy has an important role in satisfying the basic psychological needs and psychological well-being of students; therefore, satisfying the basic needs of students leads to increasing their self-efficacy and ultimately can be very effective in increasing the psychological well-being of students.

Received: 8 Feb 2021

Accepted: 6 Jun 2021

Available: 21 Jun 2021

* **Corresponding author:** Mohammad Ismail Ebrahimi, Assistant Professor, Department of Psychology, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran.

E-mail: Me.ebrahimi@iauh.ac.ir

Tel: (+98) 8134481000

2476-5740/ © 2021 The Authors. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license

(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Adolescence is a period of biological, social, and emotional changes. It is also a critical period whose consequences affect a person's whole life (2). The roots of depression, social functioning, self-efficacy feelings, and even suicide ideation lie in adolescence years. One of the possible ways to prevent these disorders is to pay attention to the psychological well-being of adolescents (1). Many factors can predict students' psychological well-being; one is basic needs gratification. Basic psychological needs gratification is a mechanism that leads to balance in all aspects of a person's life (3).

Another factor that is both related to psychological well-being and can mediate the relationship between basic psychological need gratification and psychological well-being, is the self-efficacy variable. Self-efficacy refers to the belief in one's ability to learn and perform at a certain level (6). The relationship between psychological well-being and basic psychological needs gratification has been reported positively in a study by Chang et al. (5). In their research, Borg and Barlow (10) also a positive and significant relationship between self-efficacy and psychological well-being. Also, Eghdami and Yousefi (19) reported a positive relationship between basic psychological needs and academic conflict mediated by self-efficacy. But, the results of a study by Lu et al. (20) indicated that there is an inverse relationship between basic psychological need gratification and depression symptoms and mental health. Therefore, this study aims to provide a model for predicting adolescents' well-being that can largely predict their psychological well-being.

Method

The present research was a descriptive correlational study. The statistical population of the present study was all female adolescents in the junior high school

in the second district of Hamadan in the academic year 2019-2020, of which 400 were selected as a sample using two-stage cluster sampling. After removing distorted questionnaires and outlier data, in the final analysis, 302 questionnaires were used. The mean and standard deviation of the age of the experimental group was 14.07 ± 1.54 , and most of the students were in the junior high school second grade. The instruments of the study were: 1. *the Glasser's questionnaire of basic psychological needs* (Quoted in 22). It has 35 questions for five basic needs, including the need for survival, belonging, power, freedom, and fun (22); 2. *the General self-efficacy questionnaire* developed by Sherer and Maddux (25); 3. Ryff and Keyes (28) have developed the *well-being questionnaire questionnaire*. It has 18 questions and includes six components of self-acceptance, positive relations, autonomy, environmental mastery, purpose in life, and personal growth. It is safe to say that the validated versions of all three questionnaires have been studied and implemented in Iran. Pearson correlation test, confirmatory factor analysis, and structural equation test in the SPSS-26 and the AMOS were used for data analysis.

Results

Results indicated that the correlation coefficient of psychological well-being and basic psychological needs gratification ($r=0.51$) and self-efficacy ($r=0.65$) is positive and significant at the level of 0.01. Mardia's normalized multivariate kurtosis value was used to evaluate multivariate normality. In the present study, it was 4.865. So, the multivariate normality was confirmed.

According to Fig.1, basic psychological needs gratification and self-efficacy explains 63% of the variance of psychological well-being. Basic psychological needs gratification explains 39% of the variance of self-efficacy.

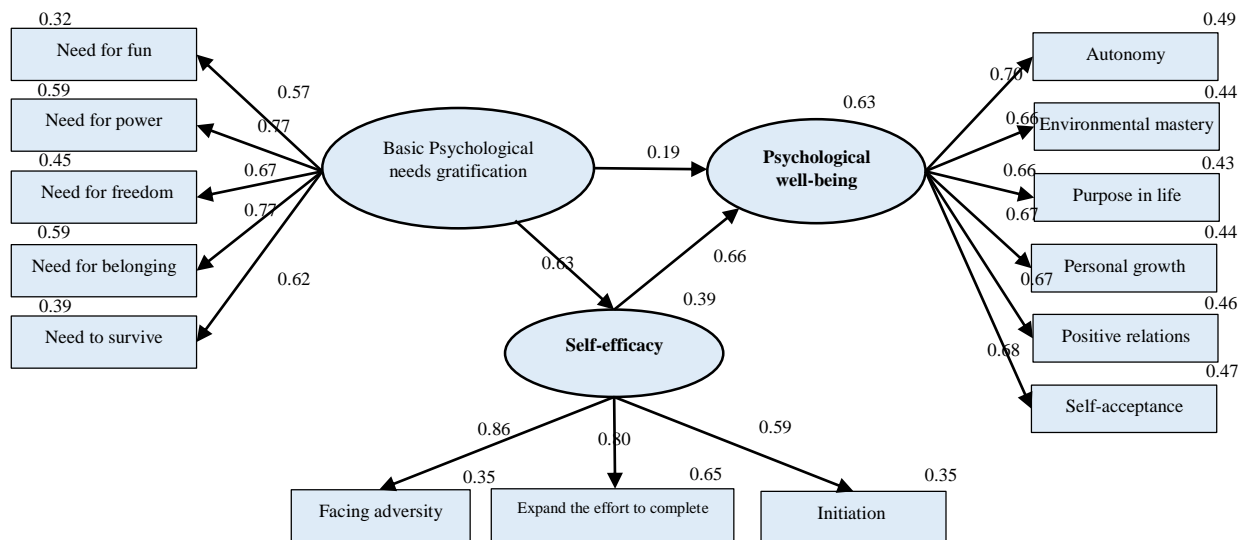

Fig1. Tested research model

Table1. The results of the direct effects

Independent variable	Dependent variable	Type of effect	Path coefficient	Standard estimation error	t-statistics	Level of significance	Result
Basic needs gratification	Psychological well-being	Direct	0.194	0.044	2.547	0.011	Hypothesis confirmed
Basic needs gratification	Self-efficacy	Direct	0.627	0.046	6.813	0.001	Hypothesis confirmed
Self-efficacy	Psychological well-being	Direct	0.657	0.116	6.655	0.001	Hypothesis confirmed

According to Table 1, the path coefficient (0.19) and t-statistics (2.547), it is noticeable that at the 95% confidence level, basic psychological needs gratification has a positive and significant effect on adolescents' psychological well-being. Considering path coefficient (0.63) and t-statistics (6.813), it may be said that at the 99% confidence level, basic psychological needs gratification has a positive and significant effect on adolescents' self-efficacy. Also,

considering path coefficient (0.66) and t-statistics (6.655), it can be stated that at the 99% confidence level, self-efficacy has a significant and positive effect on adolescents' psychological well-being.

One feature of structural equations is the study of the indirect effects of variables on each other. Table 2 indicates the results of the indirect effects, using the Preacher and Hayes method (31).

Table 2. Results of the indirect effect of basic needs gratification on adolescents' psychological well-being through self-efficacy

Path	Data	Boot	Bias	Standard error	z-statistics	Level of significance	Low limit	High limit
Basic needs gratification→ Self-efficacy→ psychological well-being	0.1965	0.1965	0.0000	0.0261	7.515	<0.001	0.1445	0.2569

It can be stated that at the 99% confidence level, and the number of bootstrap resampling (5000), self-efficacy has a mediating role in the relationship between basic needs gratification and adolescent's psychological well-being, according to table 2, the indirect path coefficient between basic needs gratification and psychological well-being with mediating role of self-efficacy (0.1965) and Z-statistics (7.515).

Conclusion

The present study aimed to investigate the mediating effect of self-efficacy in the relationship between basic psychological needs gratification and psychological well-being in female students. The findings indicated that the model of adolescents' psychological well-being based on the basic psychological need gratification with the mediation of the self-efficacy has a good fit. These results are consistent with the findings of Chang et al. (5) that there is a relationship between basic needs gratification and self-efficacy. Also, the results of a study by Borg and Barlow (10) have shown that self-efficacy is associated with personal management and control, psychological well-being, and adolescents' adjustments in the family and it can increase one's psychological well-being. This result also is in line with the results of the studies of Eghdami and Yousefi (19). They confirmed the relationship between basic needs and self-efficacy.

To explain this result, it can be argued that according to the choice theory, the five basic human needs have been emphasized that these needs are innate in all people and are necessary for the well-being of individuals. These needs are required for dealing with the environment, developing skills and, growing healthily (4). The basic needs of human

beings must be satisfied from an external source, which is the environment. Since psychological well-being is a way of adapting to the world, it is believed that basic needs gratification can play a critical role in promoting human relations with their society. Also, it should note that the more attention paid to the basic needs of adolescents, the higher their quality of life, individually and socially, which can have a positive effect on their psychological aspects.

Limitations of this study include the dropout of participants and challenges of conducting the study due to the coronavirus diseases-19 (COVID-19) pandemic. We suggest that the present study will be repeating after the end of the pandemic of COVID-19 in other age groups with larger sample sizes.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is extracted from the doctoral dissertation of the first author in the field of general psychology, approved on 2020/05/07 with the ID number: 162290060, in Islamic Azad University, Central Tehran Branch. Also, its executive license was issued by the Organization of Education of the city of Hamadan with letter number 4592 dated 2020/05/30. Other ethical considerations, such as the informed consent of the participants and the principle of privacy policies, and confidentiality of information are also considered.

Funding: This study was conducted without financial support from any organization or institution and is extracted from a doctoral dissertation.

Authors' contribution: The first author was the main designer and ideator of the research and responsible for data collection; the second author was the first supervisor and scientific editor and did the data analysis; the third author was the second supervisor and scientific and literary editor, and the fourth author was the advisor and research controller in this study.

Conflict of interest: There was no conflict of interest for any of the authors.

Acknowledgments: We would like to thank the school officials of Hamedan and the students of these schools who participated in this research.

مقاله پژوهشی

رابطه ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی با بهزیستی روان‌شناختی در دانش‌آموزان دختر: نقش میانجی خودکارآمدپنداری

سمیه دلفروز^۱، محمداسماعیل ابراهیمی^{۲*}، مالک میرهاشمی^۳، پروانه قدسی^۴

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی عمومی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. استادیار گروه روان‌شناسی، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران

۳. دانشیار گروه روان‌شناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

۴. استادیار گروه روان‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مشخصات مقاله

چکیده

کلیدواژه‌ها:

بهزیستی روان‌شناختی،

نیازهای اساسی روان‌شناختی،

خودکارآمدپنداری،

دانش‌آموزان

زمینه و هدف: با توجه به اهمیت بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان و بررسی متغیرهای مؤثر بر آن، پژوهش حاضر با هدف بررسی اثر

میانجی خودکارآمدپنداری در رابطه ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی با بهزیستی روانی دانش‌آموزان انجام شده است.

روش: روش این پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان دختر دوره یکم متوسطه ناحیه

دو شهر همدان در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بودند (تعداد: ۱۲۰۰). نمونه این پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای

دومرحله‌ای و به تعداد ۳۰۲ نفر انتخاب شد. برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی هفت لنگ و

همکاران (۱۳۹۴)، بهزیستی روان‌شناختی ریف و کیس (۱۹۹۵)، و خودکارآمدپنداری عمومی شرر و مادوکس (۱۹۸۲) استفاده شد. برای

تحلیل داده‌ها از روش معادلات ساختاری با نرم‌افزار ایموس استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی و خودکارآمدپنداری ۶۳ درصد از واریانس بهزیستی

روان‌شناختی را تبیین می‌کنند. ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی ۳۹ درصد واریانس خودکارآمدپنداری را تبیین می‌کند و علاوه بر این،

خودکارآمدپنداری بر بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان تأثیر مثبت و معناداری دارد ($p < 0/001$). همچنین نتایج حاکی از آن بود که ارضای

نیازهای اساسی روان‌شناختی از طریق خودکارآمدپنداری بر بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان تأثیر غیرمستقیم دارد ($p < 0/001$).

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های این مطالعه می‌توان نتیجه‌گیری کرد که مدل بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان بر اساس ارضای نیازهای

اساسی روان‌شناختی با میانجی‌گری خودکارآمدپنداری از برازش مطلوبی برخوردار است. همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که

خودکارآمدپنداری در رابطه ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی و بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان، نقش مهمی دارد؛ بنابراین ارضای

نیازهای اساسی روان‌شناختی به افزایش خودکارآمدپنداری آنها منجر شده و در نتیجه می‌تواند در افزایش بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان

بسیار مؤثر باشد.

دریافت شده: ۱۳۹۹/۱۱/۲۰

پذیرفته شده: ۱۴۰۰/۰۳/۱۶

منتشر شده: ۱۴۰۰/۰۳/۳۱

* نویسنده مسئول: محمداسماعیل ابراهیمی، استادیار گروه روان‌شناسی، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران.

رایانامه: Me.ebrahimi@iauh.ac.ir

تلفن: ۰۸۱-۳۴۴۸۱۰۰۰

مقدمه

در چرخه تحول روانی افراد، بین دوره کودکی و بزرگسالی دوره بسیار مهم نوجوانی قرار دارد که کودک را از بزرگسال جدا می‌کند (۱). نوجوانی دوره تغییرات آشکار شناختی، زیستی، اجتماعی و عاطفی و همچنین دوره‌ای بحرانی از لحاظ شناختی، احساسی، جسمانی، و جنسی است که پیامد آن در طی دوره زندگی و آینده فرد دیده می‌شود. اثرات دوران نوجوانی در زندگی و بهزیستی روان‌شناختی^۱ افراد و جامعه بسیار قابل توجه است؛ زیرا رفتار بزرگسالان در نوجوانی تثبیت می‌شود و از سوی دیگر، بیشتر مشکلات سلامت روان در سنین نوجوانی و ابتدای جوانی شکل می‌گیرد (۲). در این سنین است که بسیاری از نیازهای افراد آشکار می‌شوند و عدم ارضای آنها می‌تواند به افزایش مشکلات سلامت روانی در نوجوانان منجر شود. نیازها به عنوان خوراک درونی و روان‌شناختی شناخته می‌شوند که برای نمو و دوام روان‌شناختی و بهزیستی و انسجام ضروری هستند. ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی^۲ مکانیزمی است که به تعادل در تمامی جوانب زندگی فرد منجر می‌شود (۳). ارضای نیازها را می‌توان با توجه به تئوری انتخاب^۳ مرتبط دانست. در یک تعریف ساده، موضوع تئوری انتخاب در مورد انتخاب‌ها و چگونگی و چرایی انجام آنها است. بر اساس این تئوری تمامی آنچه ما انجام می‌دهیم، یک رفتار است و نیز اینکه همه رفتارها عمدی بوده و از درون ما برانگیخته می‌شوند (۴). بر این اساس ارضای نیازهای اساسی می‌تواند به خودکارآمدپنداری^۴ افراد منجر شود؛ به صورتی که در پژوهش چانگ، هوانگ و لین (۵) رابطه بین ارضای نیازهای اساسی را با خودکارآمدپنداری، مثبت ارزیابی شده است.

منظور از خودکارآمدپنداری باورهای افراد درباره توانایی خود درباره یادگیری و عملکرد در سطح مشخص است (۶). خودکارآمدپنداری مفهومی است که از یک نظریه گسترده به نام نظریه شناختی اجتماعی^۵ استخراج شده است که بر طبق آن پیشرفت آدمی متأثر از رفتار خود، شرایط محیطی، و ویژگی‌های درونی همچون تفکرات و باورهای خود اوست. نوجوانانی که احساس خودکارآمدپنداری دارند، می‌توانند خودباوری نسبتاً محکمی در حیطه‌ها

و دامنه‌های مختلف یا موقعیت‌های عملکردی خاصی داشته باشد. در نتیجه نوجوانان با خودکارآمدپنداری بالا و عملکرد بهتر در زندگی، بهزیستی روانی بالاتری نیز خواهند داشت (۷). احساس خودکارآمدپنداری پایین با افزایش فشار روانی^۶، پاسخ‌های ضعیف نسبت به درد و رنج و انگیزه کمتر برای پیگیری برنامه‌های مربوط به تندرستی همبسته است و در نتیجه می‌تواند نقش مؤثری در بهزیستی روان‌شناختی نوجوان ایفا کند (۸). بر اساس تئوری انتخاب، زمانی که فرد خود را عامل مؤثر بداند، احساس خودکارآمدپنداری او نسبت به زمانی که خود را تحت مهار عوامل بیرونی بداند، بیشتر خواهد شد. در صورتی که خودکارآمدپنداری فرد به دلیل اینکه خود را عامل انتخاب‌های خویش می‌داند، افزایش یابد بهزیستی روان‌شناختی او نیز تحت تأثیر این افزایش قرار می‌گیرد (۶ و ۹). در این ارتباط نتایج پژوهش بورگ و بارلو (۱۰) نشان داده است خودکارآمدپنداری با مدیریت و مهار شخصی، می‌تواند بهزیستی روان‌شناختی فرد را افزایش دهد. از سویی نیازهای اساسی روان‌شناختی مبنای مهمی برای ارتقاء نمو و مشارکت افراد در امور اجتماعی را تشکیل می‌دهند و ارضای این نیازهای اساسی موجب بهزیستی روان‌شناختی و بروز رفتار مثبت توسط افراد می‌شود (۱۱). بهزیستی روان‌شناختی مفهومی چندبعدی است که از طریق ترکیب تنظیم هیجانی، ویژگی‌های شخصیتی، هویت و تجربه زندگی تحول می‌یابد (۱۲) و به دلیل اینکه جنبه‌های سلامت و عملکرد اجتماعی را پی‌ریزی می‌کند، به لحاظ روان‌شناختی و اجتماعی نیز مهم است (۱۳).

بهزیستی روان‌شناختی، توانایی مشارکت فعال در کار و تفریح، ایجاد روابط معنادار با دیگران، تجربه کردن هیجان‌های مثبت، گسترش حس خودپیروی و هدف زندگی و تجربه کردن احساسات مثبت است (۱۴) و (۱۵). از نظر دینر، اویشی و لوکاس (۱۶) بهزیستی به معنای ارزیابی شناختی و عاطفی افراد از زندگی است؛ یعنی آنچه افراد جامعه آن را شادی، صلح، شکوفا شدن، و رضایت از زندگی می‌دانند. در واقع بهزیستی روان‌شناختی یکی از حوزه‌های شایع در پژوهش‌های

1. Psychological well-being
2. Basic psychological needs gratification
3. Choice theory

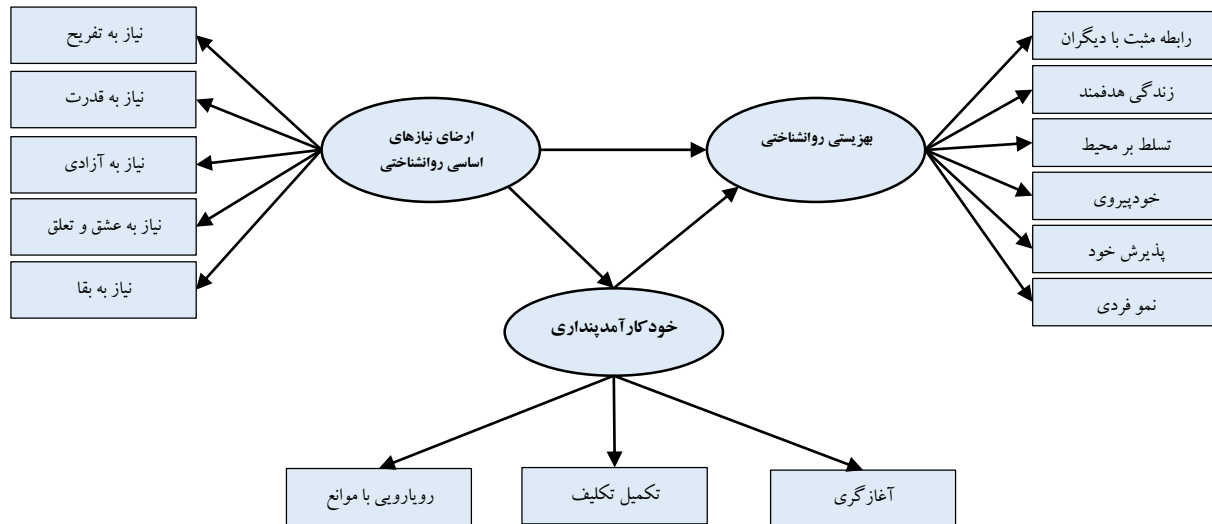
4. Self-efficacy
5. Social cognitive theory
6. Mental pressure

روانشناسی مثبت است و شامل خودپروی^۱، نمو فردی^۲، پذیرش خود^۳، زندگی هدفمند^۴، تسلط بر محیط^۵، و روابط مثبت با دیگران^۶ است (۱۷). در سال‌های اخیر گروهی از پژوهشگران حوزه سلامت روان با استفاده از نظریه روانشناسی مثبت‌نگر^۷، روی آورد نظری و پژوهشی متفاوتی برای تبیین و مطالعه بهزیستی روان‌شناختی انتخاب کرده‌اند. آنان بهزیستی روان‌شناختی را معادل کارکرد مثبت روان‌شناختی تلقی کرده و آن را در قالب اصطلاح بهزیستی روان‌شناختی مفهوم‌سازی کرده‌اند. این گروه نداشتن بیماری را برای احساس سلامت کافی نمی‌دانند، که معتقدند داشتن احساس رضایت از زندگی، پیشرفت، تعامل کارآمد و مؤثر با جهان، انرژی و خلق مثبت، و رابطه مطلوب با جمع و اجتماع و پیشرفت مثبت از مشخصه‌های فرد سالم است (۴). به دلیل اهمیت دوران نوجوانی، توجه به بهزیستی روان‌شناختی در این سنین همواره یکی از مسائل مورد توجه بسیاری از پژوهشگران بوده است؛ زیرا عدم توجه به اهمیت این موضوع می‌تواند مشکلات جبران‌ناپذیری را برای فرد و جامعه به وجود آورد. هدف روان‌شناسی مثبت نیز افزایش احساسات مثبت از طریق افزایش شادی، تعامل در زندگی، و بهزیستی روان‌شناختی است که می‌تواند کیفیت زندگی دانش‌آموزان را ارتقا بخشد (۱۸). بر این اساس رابطه بین بهزیستی روانی با ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی در مطالعه چانگ، هوانگ و لین (۵) مثبت گزارش شده است. همچنین بورگ و بارلو (۱۰) رابطه خودکارآمدپنداری با بهزیستی روان‌شناختی را

مثبت ارزیابی کردند. اقدامی و یوسفی^۸ (۱۹) نیز رابطه بین نیازهای اساسی روان‌شناختی و مشارکت تحصیلی با واسطه‌گری خودکارآمدپنداری را مثبت گزارش کرده‌اند؛ اما نتایج پژوهش لو، اویسال و تئو^۹ (۲۰) نشان داد بین ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی با نشانه‌های افسردگی و سلامت روان، رابطه معکوسی وجود دارد. به دلیل اهمیت نقش خودکارآمدپنداری در بهزیستی روان‌شناختی و تأثیرپذیری که هر دو متغیر از ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی دارند، می‌توان خودکارآمدپنداری را به عنوان یک متغیر میانجی بین متغیرهای پژوهش حاضر قرار داد و از آنجایی که در هیچ یک از پژوهش‌های انجام شده، مدلی جهت بهزیستی روان‌شناختی بر اساس متغیرهای ارضای نیازهای اساسی با میانجی‌گری خودکارآمدپنداری انجام نشده است و همچنین بعضی از پژوهش‌ها از شیوه‌های گذشته‌نگر و بعضی از آنها از شیوه‌های تئوری انتخاب استفاده کردند، بر این اساس در این پژوهش این موضوع بررسی شده است که کدام یک از این دیدگاه‌ها در بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان مؤثر است؟. در نتیجه ضروری است که برای پیش‌بینی بهزیستی نوجوانان، مدلی را ارائه کرد تا بتواند تا حدود زیادی پیش‌بینی کننده بهزیستی روان‌شناختی آنان باشد؛ بنابراین این مطالعه با هدف ارائه مدل بهزیستی روان‌شناختی بر اساس ارضای نیازهای اساسی با میانجی‌گری خودکارآمدپنداری نوجوانان دختر انجام شده است. مدل مورد نظر و مفروض این مطالعه به شرح زیر است (شکل ۱).

1. Autonomy
2. Personal growth
3. Self acceptance
4. Life purpose
5. Mastery

6. Positive relatedness
7. Positive psychological theory
8. Eghdami & Yousefi
9. Lu, Uysal & Teo

شکل ۱: مدل عملیاتی پژوهش

تیزهوشی قرار نداشتند) و رضایت کامل والدین بوده است. همچنین معیارهای خروج شامل داشتن اختلال روان‌شناختی طبق گزارش فرد، جابه‌جایی دانش‌آموز در طی فرایند اجرای پژوهش از یک مدرسه و یا ناحیه به مدرسه یا ناحیه آموزشی دیگر، و نیز عدم تمایل به پاسخ‌گویی به گویه‌ها است.

ب) ابزار

۱. پرسش‌نامه ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی^۱: پرسش‌نامه نیازهای اساسی گلاسر (۲۰۰۱) دارای ۳۵ گویه برای ۵ نیاز اساسی شامل نیاز به بقا، عشق و تعلق، قدرت، آزادی، و تفریح است. هر یک از گویه‌ها بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از یک تا پنج نمره گذاری می‌شوند (به نقل از ۲۲)؛ بنابراین نمره هریک از خرده‌مقیاس‌ها از ۷ تا ۳۵ در نوسان است که ۷ به معنای عدم ارضای نیاز و ۳۵ به معنای ارضا شدن آن نیاز است. همچنین نمرات کل این مقیاس بین ۳۵ الی ۱۷۵ بوده و نمره ۳۵ نشان‌دهنده کمترین میزان ارضای نیازهای اساسی و نمره ۱۷۵ نشان‌دهنده بیشترین میزان ارضای نیازهای اساسی در فرد است. روایی پرسش‌نامه ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی بر اساس روایی صوری و محتوایی مورد تأیید قرار گرفت (۲۳ و ۲۴). ضریب آلفای کرونباخ برای ۳۵ گویه

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: پژوهش حاضر، مطالعه‌ای توصیفی از نوع همبستگی با استفاده از روش الگوی علی یا معادلات ساختاری بود. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان دختر دوره یکم متوسطه ناحیه دو شهر همدان در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بود که تعداد آنان حدود ۱۲۰۰ نفر بوده است. برای برآورد حجم نمونه در این پژوهش بر اساس پیشنهاد وستلند (۲۱) عمل شده است که به منظور نمونه‌گیری در روش معادلات ساختاری برای هر متغیر مشاهده شده بین ۲۰ تا ۴۰ نمونه پیشنهاد کرده‌اند. در این مطالعه با توجه به حجم جامعه آماری، نمونه مورد مطالعه با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای دو مرحله‌ای انتخاب شد. حجم نمونه جهت حفظ شرایط نمونه مناسب برای معادلات ساختاری تعداد ۴۰۰ نفر تعیین شد که در نهایت ۳۰۲ پرسش‌نامه جهت تحلیل نهایی مورد استفاده قرار گرفت (به علت نقص در تکمیل پرسش‌نامه و نیز حذف نمونه‌های پرت). میانگین و انحراف معیار سنی گروه آزمودنی $14/07 \pm 1/54$ و بیشتر آنها، دانش‌آموزان کلاس هشتم بودند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل برخورداردی از دامنه هوشی متوسط (در دامنه کم‌توانی ذهنی و یا

4. Power
5. Freedom
6. Fun

1. Basic Needs gratification in General Scale
2. Survival
3. Belonging

مقیاس ۰/۹۲ و برای خرده‌مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۷۱ برای بقاء، ۰/۶۹ برای عشق و تعلق، ۰/۶۹ برای قدرت، ۰/۷۵ برای آزادی، و ۰/۷۱ برای تفریح به دست آمد (۲۳). در ایران نیز پایایی بازآزمایی برای کل آزمون ۰/۸۱ و برای خرده‌مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۴۴ برای بقاء، ۰/۴۸ برای عشق و تعلق، ۰/۶۱ برای قدرت، ۰/۶۴ برای آزادی، و ۰/۶۴ برای تفریح گزارش شد (۲۴). در این پژوهش نیز مقدار آلفای کرونباخ این مقیاس برای کل آزمون برابر با ۰/۸۹ و برای خرده‌مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۴۴ برای بقاء، ۰/۷۲ برای عشق و تعلق، ۰/۷۷ برای قدرت، ۰/۷۰ برای آزادی و ۰/۶۵ برای تفریح به دست آمد.

۲. پرسش‌نامه عمومی خودکارآمدپنداری^۱: این پرسش‌نامه، ابزاری مبتنی بر روش خودگزارشی برای ارزیابی خودکارآمدپنداری افراد است که مهارت‌های شناختی، اجتماعی، عاطفی، و رفتاری را مورد بررسی قرار می‌دهد. پرسش‌نامه خودکارآمدپنداری عمومی توسط شرر و مادوکس در سال ۱۹۸۲ در غالب ۱۷ گویه نگارش شد که در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت از یک تا پنج نمره‌گذاری می‌شود. این مقیاس دارای ۳ خرده‌مقیاس میل به آغازگری رفتار^۲، میل به گسترش تلاش برای تکمیل تکلیف^۳، و مقاومت در رویارویی با موانع^۴ است. گویه‌های ۱-۳-۸-۹-۱۳-۱۵ برای گزینه‌های کاملاً موافقم، موافقم، نه موافقم نه مخالف، مخالفم، کاملاً مخالفم به ترتیب نمره‌های ۵-۴-۳-۲-۱ دریافت می‌کنند و بقیه گویه‌ها به صورت برعکس نمره‌گذاری می‌شود. حداقل نمره در این مقیاس برابر با ۱۷ و حداکثر آن برابر با ۸۵ است و همچنین نمره بالا حاکی از احساس خودکارآمدپنداری بالا است. روایی مقیاس بر اساس روایی سازه مورد تأیید قرار گرفت (۲۵ و ۲۷). ضریب پایایی مقیاس با استفاده از روش دونیمه کردن در پژوهش شرر و مادوکس (۲۵) برابر ۰/۷۶ و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمده است. در ایران تمدنی، حاتمی و هاشمی رزینی (۲۶) با اجرای این پرسشنامه روی ۳۰ نفر از آزمودنی‌های نوجوان، آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۳ و از طریق روش اسپیرمن-براون نیز ۰/۸۳ به دست آوردند. همچنین اصغرزاد، احمدی ده‌قطب‌الدینی، ولی‌الله و خداپناهی (۲۷) نیز مقدار ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه خودکارآمدپنداری را ۰/۸۶ و آلفای

کرونباخ برای خرده‌مقیاس میل به آغازگری رفتار ۰/۷۶، برای خرده‌مقیاس میل به گسترش تلاش برای تکمیل تکلیف ۰/۶۸، و برای خرده‌مقیاس مقاومت در رویارویی با موانع نیز ۰/۵۶ گزارش کردند. در این پژوهش آلفای کرونباخ کل آزمون ۰/۸۷، و برای خرده‌مقیاس میل به آغازگری رفتار ۰/۷۶، خرده‌مقیاس میل به گسترش تلاش برای تکمیل تکلیف ۰/۷۷، و برای خرده‌مقیاس مقاومت در رویارویی با موانع نیز برابر ۰/۶۳ به دست آمد.

۳. پرسش‌نامه بهزیستی روان‌شناختی ریف و کیس^۵: این ابزار در سال ۱۹۸۹ توسط ریف طراحی شده که فرم اصلی آن دارای ۱۲۰ گویه است ولی در بررسی‌های بعدی فرم‌های کوتاه‌تر ۸۴، ۵۴، و ۱۸ گویه‌ای نیز تدوین شد. فرم کوتاه مقیاس بهزیستی روان‌شناختی ریف و کیس ۱۸ گویه دارد که علاوه بر بزرگسالان، برای نوجوانان نیز کاربرد دارد (۲۸). نمره‌گذاری مقیاس بهزیستی روان‌شناختی ریف و کیس بر اساس مقیاس شش درجه‌ای لیکرت از یک (کاملاً مخالفم) تا شش (کاملاً موافقم) است. این مقیاس دارای ۶ خرده‌مقیاس (پذیرش خود، روابط مثبت با دیگران، خودپروی، تسلط بر محیط، زندگی هدفمند، و نمو فردی) بوده و برای هر خرده‌مقیاس ۳ گویه در نظر گرفته شده و دارای یک نمره کل است. در این مقیاس، ۳ گویه به صورت معکوس و بقیه گویه‌ها به صورت مستقیم نمره‌گذاری می‌شوند. در این مقیاس هر چه فرد نمره بالاتری به دست آورد، بیانگر بهزیستی روان‌شناختی بالاتر است. روایی مقیاس بر اساس شاخص‌های روایی صوری و محتوایی مورد تأیید قرار گرفت (۲۸ و ۲۹). همچنین ضرایب پایایی محاسبه شده برای فرم کوتاه این پرسش‌نامه توسط ریف و کیس بررسی شده و نتایج برابر با ۰/۸۹ به دست آمده است (۲۸). در ایران نیز احمدیان، جمهری، احدی و فرخی (۲۹) ضرایب پایایی محاسبه شده برای فرم کوتاه این پرسش‌نامه را برابر با ۰/۷۸ برآورد کرده‌اند و آلفای کرونباخ، در پژوهش حاضر، برای کل آزمون ۰/۹۲، خرده‌مقیاس پذیرش خود ۰/۵۴، خرده‌مقیاس روابط مثبت با دیگران ۰/۶۷، خرده‌مقیاس خودپروی ۰/۷۱، خرده‌مقیاس تسلط بر محیط ۰/۶۱، خرده‌مقیاس زندگی هدفمند ۰/۵۸، و خرده‌مقیاس نمو فردی ۰/۶۶ به دست آمده است.

1. General Self – Efficacy Inventory (Gses)
2. Willingness to initiate behavior
3. Willingness to expand effort in completing the behavior

4. Persistence in the face of adversity
5. Psychological Well-Being Ryff

ج) روش اجرا: به منظور جمع‌آوری اطلاعات به روش میدانی، آزمونگر پس از اخذ مجوز از اداره کل آموزش و پرورش استان همدان و پس از آن اداره آموزش و پرورش ناحیه ۲ همدان، هماهنگی لازم را با مسئولان و مدیران مدارس دوره یکم متوسطه انجام داد و جهت اجرای فرایند جمع‌آوری پرسش‌نامه به مدارس منتخب دخترانه دوره یکم متوسطه ناحیه آموزشی مربوطه مراجعه شد. بدین صورت ابتدا چهار مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شد. سپس از بین دانش‌آموزان آن مدارس به صورت تصادفی و بر مبنای تولید اعداد تصادفی، گروه نمونه تعیین شدند؛ بنابراین دانش‌آموزان منتخب پس از اتمام ساعت درسی در نمازخانه جمع شده و آزمونگر منطق‌پاسخگویی به ابزارها را برای دانش‌آموزان توضیح داد. پرسش‌نامه‌ها در بین افراد گروه نمونه انتخاب شده، توزیع شد. برخی مدارس اجازه تکمیل پرسش‌نامه‌ها را با حضور آزمونگر داده بودند و برخی از مدارس پاسخ‌نامه‌ها را در جلسه بعد تحویل دادند. جهت رعایت اصول اخلاقی از دانش‌آموزان، درج نام خواسته نشده و در صورت عدم تمایل به تکمیل پرسش‌نامه، این امکان فراهم می‌شد؛ بنابراین از بین ۴۰۰ پرسش‌نامه توزیع شده، تعداد ۳۸۵ پرسش‌نامه

بازگردانده شده که پس از بررسی پرسش‌نامه‌ها و حذف پرسش‌نامه‌های مخدوش یا ناقص، در نهایت تعداد ۳۳۴ پرسش‌نامه مورد تأیید قرار گرفت. در مرحله بررسی مدل نیز از این تعداد، ۳۲ پرسش‌نامه حذف شده و بنابراین ۳۰۲ پرسش‌نامه در تحلیل نهایی مورد استفاده قرار گرفت. برای تحلیل اطلاعات در این پژوهش از شاخص‌های توصیفی میانگین، انحراف معیار، و کمینه و بیشینه و در سطح استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل عاملی تأییدی، و معادلات ساختاری با نسخه ۲۶ نرم افزار SPSS و AMOS استفاده شد.

یافته‌ها

در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش شامل میانگین، انحراف استاندارد، کمینه و بیشینه، کجی و کشیدگی گزارش شده است. بر اساس نتایج به دست آمده، ارزش‌های کجی و کشیدگی نشان می‌دهد که متغیرهای پژوهش توزیع نرمال دارند؛ زیرا در محدوده +۱ و -۱ هستند (۳۰ و ۳۱).

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

معیار	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه	کجی	کشیدگی
بهزیستی روان‌شناختی	۶۸/۹۶	۱۱/۱۰	۴۳	۱۰۸	۰/۰۹۹	-۰/۲۴۹
خودکارآمدپنداری	۶۶/۳۸	۱۰/۱۵	۳۱	۸۵	-۰/۴۹۱	۰/۰۸۵
ارضای نیازهای اساسی	۱۲۶/۹۵	۱۵/۶۵	۷۱	۱۷۵	-۰/۰۸۲	۰/۳۶۵

در جدول ۲ ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش گزارش شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود ضریب همبستگی بهزیستی روان‌شناختی و ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی ($r=0/51$) و

خودکارآمدپنداری ($r=0/52$) در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنادار است و ضریب همبستگی ارضای نیازهای اساسی و خودکارآمدپنداری ($r=0/65$) نیز در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنادار است.

جدول ۲: همبستگی متغیرهای پژوهش

معیار	ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی	بهزیستی روان‌شناختی	خودکارآمدپنداری
ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی	۱		
بهزیستی روان‌شناختی	۰/۵۰۹ ^{***}	۱	
خودکارآمدپنداری	۰/۵۲۳ ^{***}	۰/۶۴۹ ^{***}	۱

جهت آزمون الگوی نظری پژوهش و برازش آن با داده‌های گردآوری شده از روش بیشینه احتمال استفاده شد. جهت استفاده از این

روش، لازم است که نرمال بودن چندمتغیره بررسی شود. در این پژوهش برای بررسی نرمال بودن چندمتغیره از ضریب کشیدگی استاندارد شده

ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد شده^۴ به عنوان شاخص‌های برازش مطلق، شاخص برازش تطبیقی^۵، شاخص برازش هنجار شده^۶ و شاخص برازش هنجار نشده^۷ به عنوان شاخص‌های برازش تطبیقی و مجذور خی بر درجه آزادی^۸، شاخص برازش ایجاز^۹ و مجذور میانگین مربعات خطای تقریب^{۱۰} برای شاخص‌های برازش تعدیل‌یافته در نظر گرفته شده‌اند.

مردیا^۱ استفاده شد که در پژوهش حاضر ۴/۸۶۵ به دست آمد؛ بنابراین به دلیل کمتر بودن این مقدار از مقدار مفروض ۵، می‌توان نتیجه گرفت که نرمال بودن چندمتغیره مورد تأیید قرار گرفت.

در جدول ۳ مشخصه‌های برازندگی الگوی معادلات ساختاری یعنی برازش مطلق، تطبیقی و تعدیل‌یافته به تفکیک گزارش شده است. در این پژوهش شاخص نیکویی برازش^۲، شاخص نیکویی برازش تعدیل‌یافته^۳ و

جدول ۳: شاخص‌های نیکویی برازش الگوی آزمون شده پژوهش

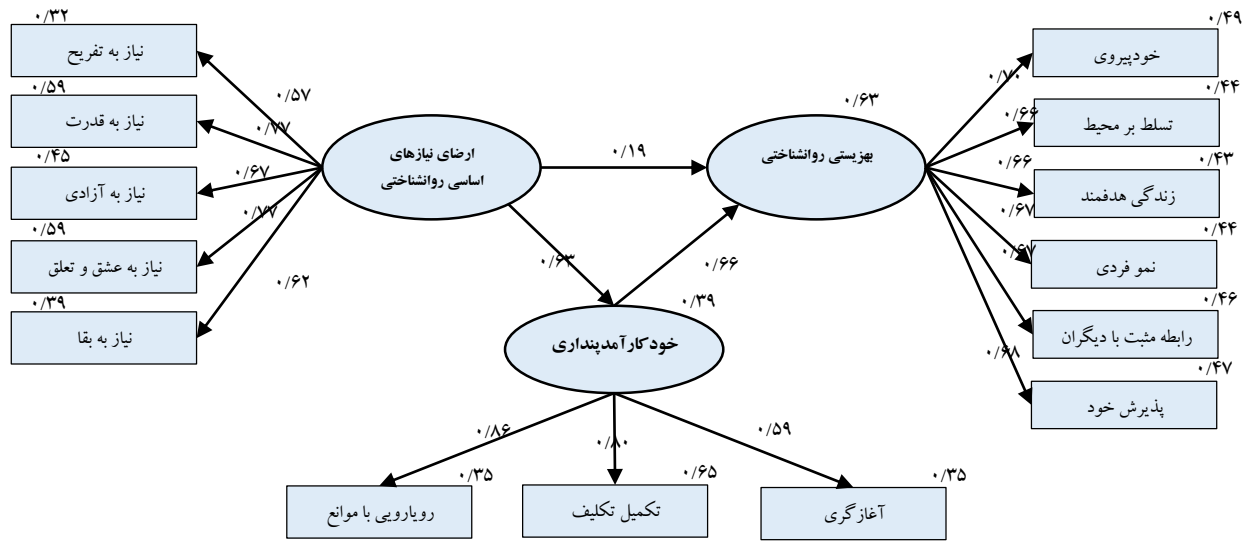
شاخص‌های برازش مطلق			
SRMR	AGFI	GFI	شاخص
۰/۰۳۶	۰/۹۴۳	۰/۹۶۰	مقدار به دست آمده
کمتر از ۰/۰۵	بیشتر از ۰/۸۰	بیشتر از ۰/۹۰	حد قابل پذیرش
شاخص‌های برازش تطبیقی			
NNFI	NFI	CFI	شاخص
۰/۹۸۵	۰/۹۴۵	۰/۹۸۸	مقدار به دست آمده
بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	حد قابل پذیرش
شاخص‌های برازش تعدیل‌یافته			
RMSEA	PNFI	χ^2/df	شاخص
۰/۰۲۹	۰/۷۶۸	۱/۲۶۰	مقدار به دست آمده
کمتر از ۰/۰۸	بیشتر از ۰/۶۰	کمتر از ۳	حد قابل پذیرش

آزمون شده برای فرضیه‌های پژوهش همراه با مقادیر استاندارد شده روی هر کدام از مسیرها درج شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود تأثیر ارضای نیازهای اساسی بر خودکارآمدپنداری و بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان مثبت و معنادار است. تأثیر خودکارآمدپنداری بر بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان نیز مثبت و معنادار است.

در جدول ۳ مقادیر به دست آمده در پژوهش حاضر و حد قابل پذیرش هر یک از شاخص‌های برازش گزارش شده‌اند. با توجه به دیدگاه هوپر، کوگلان و مولن (۳۲) نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که شاخص‌های برازش مدل، همگی در سطح مناسبی هستند و داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی این مدل، برازش مناسبی دارد. در شکل ۲ مدل

6. Normalized Fit Index
7. Unnormal Fit Index
8. Chi Square on The Degree of Freedom (X2/Df)
9. Shortness Fit Index
10. Squared the Mean Squares of the Approximation Error (RMSEA)

1. Mardia's normalized multivariate kurtosis value
2. Fit Goodness Index
3. Adjusted Fit Goodness Index
4. Root Mean Square Residual
5. Adaptive Fit Index

شکل ۲: الگوی آزمون شده پژوهش

خودکارآمدپنداری را تبیین می‌کند. در جدول ۴ اثرات مستقیم، آماره t و سطح معناداری مسیرهای مورد نظر پژوهش گزارش شده است.

با توجه به شکل ۲ ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی و خودکارآمدپنداری ۶۳ درصد واریانس بهزیستی روان‌شناختی، همچنین ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی ۳۹ درصد واریانس

جدول ۴: نتایج مربوط به اثرات مستقیم

مسیرها	نوع اثر	ضرایب استاندارد	خطای معیار	نسبت بحرانی	سطح معناداری	نتیجه
ارضای نیازهای اساسی ← بهزیستی روان‌شناختی	مستقیم	۰/۱۹۴	۰/۰۴۴	۲/۵۴۷	۰/۰۱۱	تأیید فرضیه
ارضای نیازهای اساسی ← خودکارآمدپنداری	مستقیم	۰/۶۲۷	۰/۰۴۶	۶/۸۱۳	<۰/۰۰۱	تأیید فرضیه
خودکارآمدپنداری ← بهزیستی روان‌شناختی	مستقیم	۰/۶۵۷	۰/۱۱۶	۶/۶۵۵	<۰/۰۰۱	تأیید فرضیه

توجه به ضریب مسیر (۰/۶۶) و نیز مقدار آماره t (۶/۶۵۵) می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۹ درصد، خودکارآمدپنداری بر بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان تأثیر مثبت و معناداری دارد. یکی دیگر از ویژگی‌های معادلات ساختاری بررسی اثرات غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر است. در جدول ۵ نتایج اثرات غیرمستقیم به روش پریچر و هایز (۳۳) ارائه شده است.

همان‌گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود با توجه به ضریب مسیر (۰/۱۹) و همچنین آماره t به مقدار (۲/۵۴۷) می‌توان گفت که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی بر بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان تأثیر مثبت و معناداری دارد. با توجه به ضریب مسیر (۰/۶۳) و همچنین مقدار آماره t (۶/۸۱۳) می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۹ درصد، ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی بر خودکارآمدپنداری نوجوانان تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین با

جدول ۵: نتایج مربوط به اثر غیرمستقیم ارضای نیازهای اساسی بر بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان از طریق خودکارآمدپنداری

مسیر	داده	بوت	سوگیری	خطای استاندارد	آماره Z	سطح معناداری	حد پایین	حد بالا
ارضای نیازهای اساسی ← خودکارآمدپنداری → بهزیستی روان‌شناختی	۰/۱۹۶۵	۰/۱۹۶۵	۰/۰۰۰۰	۰/۰۲۶۱	۷/۵۱۵	<۰/۰۰۱	۰/۱۴۴۵	۰/۲۵۶۹

همان‌گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، ضریب مسیر غیرمستقیم بین ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی و بهزیستی روان‌شناختی از طریق خودکارآمدپنداری (۰/۱۹۶۵) و همچنین آماره Z به مقدار (۷/۵۱۵) می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۹ درصد، با توجه به تعداد نمونه‌گیری مجدد بوت استرپ ۵۰۰۰، خودکارآمدپنداری در رابطه بین ارضای نیازهای اساسی و بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان، نقش میانجی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی نقش میانجی خودکارآمدپنداری در رابطه با ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی و بهزیستی روان‌شناختی در دانش‌آموزان دختر بود. نتایج پژوهش نشان داد مدل بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان بر اساس ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی با میانجی‌گری خودکارآمدپنداری از برازش مطلوبی برخوردار است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش چانگک، هوانگ و لین (۵) مبنی بر ارتباط بین ارضای نیازهای اساسی و خودکارآمدپنداری، همخوان است. همچنین نتایج پژوهش بزرگ و بارلو (۱۰) نشان داده است خودکارآمدپنداری با مدیریت و مهار شخصی، بهزیستی روان‌شناختی و سازش‌یافتگی نوجوانان در خانواده در ارتباط است و می‌تواند بهزیستی روان‌شناختی فرد را افزایش دهد که این نتیجه در راستای نتایج این مطالعه است. همچنین نتایج مطالعات اقدامی و یوسفی (۱۹) مبنی بر رابطه بین نیازهای اساسی با خودکارآمدپنداری به طور ضمنی با نتایج این مطالعه همسو هستند.

همچنین نتایج پژوهش لو، اویسال و تئو (۲۰) نشان داد بین ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی با نشانه‌های افسردگی و سلامت روان رابطه معکوسی وجود دارد که با نتایج این مطالعه ناهمسو است. از دلایل ناهمخوانی می‌توان گروه مورد بررسی را نام برد، زیرا که این پژوهش روی دانش‌آموزان متوسطه یکم انجام شده است و مطالعه لو، اویسال و تئو (۲۰) در گروه دانشجویان انجام شده است.

در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که بر اساس تئوری انتخاب بر پنج نیاز اساسی انسان تأکید شده است که این نیازها به صورت فطری در همه افراد وجود دارند و برای بهزیستی افراد ضروری هستند. این نیازهای

بنیادی به عنوان انرژی لازم برای مشارکت فعال با محیط، پرورش مهارت‌ها و نمو سالم شناخته می‌شوند (۴). در واقع نیازهای اساسی انسان‌ها باید از منبعی بیرونی ارضا شوند که همان محیط اطراف آنها هستند و از آنجایی که بهزیستی روان‌شناختی شیوه سازش فرد با دنیا است، این‌گونه تصور می‌شود که ارضای نیازها می‌تواند در ارتقاء روابط انسان با جامعه نقش کلیدی داشته باشد. همچنین درباره سلامت روانی افراد به اهمیت روابط متقابل بین آنها تأکید شده و نیاز به تعامل با دیگران و داشتن رابطه صمیمانه از عوامل بروز رفتار در انسان به حساب می‌آید؛ بنابراین می‌توان گفت که هرچه نیازهای اساسی نزد نوجوانان بیشتر مورد توجه قرار گیرد، سطح کیفی زندگی آنها هم از حیث فردی و هم از حیث اجتماعی افزایش می‌یابد که این موضوع می‌تواند بر جنبه‌های روان‌شناختی آنان اثر مثبتی بگذارد؛ به طوری که ارضای این نیازها، باعث افزایش سطح کیفی زندگی خانوادگی و در نتیجه افزایش رضایت از زندگی می‌شود و همچنین نشانه‌های سلامت روانی و مسائل بهزیستی روانی آنان ارتقا می‌یابد. توجه نکردن به نیازهای اساسی می‌تواند سطح سلامت روانی افراد جامعه و به ویژه نوجوانان را به دلیل شرایط خاص سنی، کاهش دهد و نیز سبب شود که فرد احساس مثبتی نسبت به زندگی خویش نداشته باشد و باعث شود که سطح سلامت روانی و به عبارتی بهزیستی روان‌شناختی آنان تنزل یابد. بهبود روابط بین فردی می‌تواند اعتماد فرد به «خود» را افزایش دهد (۷). تمایل به تحقق «خود» اساس تمام رفتارهای انسان بوده و تمامی رفتارهای انسان به وسیله این تمایل برانگیخته و هدایت می‌شوند. در نتیجه خودکارآمدپنداری با نیازهای بنیادین افراد در ارتباط مستقیم قرار دارد و از سوی دیگر به عنوان تشکیل‌دهنده بنیان کارگزاری آدمی و یک منبع شخصی کلیدی در تحول، باعث سازش‌یافتگی اجتماعی و بهبود بهزیستی روان‌شناختی فرد نوجوان می‌شود. در واقع خودکارآمدپنداری، به نقش اعتماد و اطمینان و حرمت خود فرد نسبت به توانایی‌هایش در انجام رفتار خواسته شده از وی تأکید دارد؛ بنابراین افراد با خودکارآمدپنداری بالا به دلیل اینکه درک درست‌تری از ویژگی‌های روانی خود دارند، در برقراری ارتباط با دیگران راحت‌تر بوده و به آسانی می‌توانند با محیط در تعامل باشند و از رضایت‌مندی بالاتری در زندگی برخوردار باشند و در نتیجه بهزیستی روان‌شناختی بهتری را تجربه کنند.

همان‌گونه که در این پژوهش گفته شد بهزیستی روان‌شناختی شامل مؤلفه‌هایی مانند پذیرش خود، روابط مثبت با دیگران، خودپروی، تسلط بر محیط، زندگی هدفمند، و نمو فردی است. بر اساس تئوری انتخاب، ارضای نیازهای اساسی زمینه‌ساز ارتقای روابط و تعاملات اجتماعی و در نهایت رضایت از زندگی خواهد شد و همچنین باعث می‌شود که سلامت روانی فرد افزایش یافته و کام‌یافتگی در مسائل زندگی از جمله بهزیستی روانی ارتقا یابد (۴). هرچه نیازهای اساسی نزد دانش‌آموزان، بیشتر مورد توجه قرار گیرد، سطح کیفی زندگی آنها هم از حیث فردی و هم از حیث اجتماعی افزایش می‌یابد که این موضوع می‌تواند بر جنبه‌های روان‌شناختی آنان اثر مثبتی بگذارد و برآورده شدن نیازهای اساسی موجب پذیرش رفتارهای سودمند و ارضا نشدن نیازها، به بی‌اثر شدن تلاش‌ها در جهت بهسازی و پیشرفت خود منجر می‌شود. زمانی که افراد و دانش‌آموزان در تعیین روش‌های حل مسئله و انجام تکالیف درسی احساس خودپروی کنند، باور به قابلیت‌ها یا خودکارآمدپنداری آنها افزایش می‌یابد. زمانی که روابط میان فردی افراد، نیاز آنها به ارتباط را برآورده می‌کند، بهتر انجام وظیفه می‌کنند و در برابر تنیدگی مقاوم‌تر شده و با مشکلات روان‌شناختی کمتری مواجه می‌شوند و چون می‌توانند در ایجاد ارتباط با دیگران موفق ظاهر شوند به توانایی و قابلیت خود اعتماد و اطمینان کرده و باورهای خودکارآمدپنداری آنها ارتقاء پیدا می‌کند.

باید توجه داشت که ایمان شخص به توانایی‌های خود، عامل تعیین‌کننده طرز فکر، نحوه رفتار، و احساسات فرد است. در واقع، درک خودکارآمدپنداری در نوجوان، ایجاد انگیزه می‌کند و پیشرفت عملکرد و در نتیجه سطح بهزیستی روان‌شناختی او را بالا می‌برد. دانش‌آموزان خودکارآمد در اهداف کشاکش‌برانگیز، مشارکت فعال کرده و این موضوع نیز بر بهزیستی روان‌شناختی آنها تأثیر می‌گذارد. همچنین حس ایمنی ناشی از خودکارآمدپنداری، موجب برقراری ارتباطات اجتماعی مثبت و سالم می‌شود. خودکارآمدپنداری به شیوه‌های مختلف و از فرایندهای متفاوتی بر نمو و کارکرد شناختی افراد تأثیر شگرف می‌گذارد و به کاهش تنیدگی افراد منجر می‌شود. خودکارآمدپنداری می‌تواند در پذیرش فرد توسط خود و تسلط نوجوان بر محیط مؤثر باشد

و زندگی هدفمندی را برای نوجوان فراهم آورد، بنابراین در نهایت می‌تواند بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان را تقویت کند.

با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان بیان کرد که مدل جامع ارائه شده توانست به خوبی اثر میانجی خودکارآمدپنداری در پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان بر اساس ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی را در قالب یک طرح کلی ارائه دهد. نتایج نشان داد که نیازهای اساسی روان‌شناختی گروه نمونه مورد بررسی در این پژوهش، بیش از حد متوسط ارضا شده و بنابراین می‌توان گفت که از نظر ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی در حد مطلوبی هستند. این موضوع درباره خودکارآمدپنداری و بهزیستی روان‌شناختی گروه نمونه نیز صدق می‌کند و در هر دو زمینه نیز پاس‌خگویان در حد متوسط به بالا قرار داشتند. همچنین نتایج نشان داد که بهزیستی روان‌شناختی با خودکارآمدپنداری، بیشترین همبستگی را دارا است و اما با ارضای نیازهای اساسی، ارتباط کمتری دارد. در نهایت نتایج این مطالعه حاکی از نقش میانجی‌گری خودکارآمدپنداری در رابطه بین ارضای نیازهای اساسی و بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان داشته است؛ بنابراین ارضای نیازهای اساسی دانش‌آموزان به افزایش خودکارآمدپنداری آنها منجر شده و در نهایت می‌تواند در افزایش بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان بسیار مؤثر باشد. در نتیجه مدیران ارشد و سیاست‌گذاران و فعالان حوزه تعلیم و تربیت می‌توانند به اتکای بینش فراهم شده، ضمن برخورداری از درک بهتر نسبت به این مقوله، راهبردها و برنامه‌های مناسب‌تری در راستای بهبود بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان با توجه به نیازهای اساسی روان‌شناختی آنها با همراهی والدین را طراحی کنند.

از محدودیت‌های انجام این مطالعه می‌توان به افت آزمودنی و مشکلات اجرا به علت اپیدمی و ویروس کرونا اشاره کرد که پیشنهاد می‌شود بعد از پایان این اپیدمی، مطالعه حاضر در دیگر گروه‌های سنی و با حجم نمونه بیشتر مورد مطالعه دقیق‌تر قرار گیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود خانواده‌ها در جهت بهبود روابط خود با فرزندان تلاش کنند و نیز دست‌اندرکاران و فعالان حوزه آموزش و پرورش به منظور آموزش والدین درباره شیوه‌های صحیح برقراری ارتباط با نوجوانان، دوره‌های آموزشی ویژه‌ای در چند مرحله در طی سال برگزار کنند تا خانواده‌ها و والدین را با نیازهای اساسی نوجوانان نسل جدید آشنا کنند. همچنین

نقش مدارس در ایجاد فضای مشارکتی و برقراری ارتباط مناسب با والدین باعث می‌شود تا بتوانند به روش‌های مختلف نوجوانان را خودکارآمد و مسئولیت‌پذیر و حساس به مسائل پیرامون‌شان پرورش دهند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاقی پژوهش: این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دکترای نویسنده نخست است که با کد ۱۶۲۲۹۰۰۶۰ در رشته روان‌شناسی عمومی دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی در تاریخ ۱۳۹۹/۰۳/۷ به تصویب رسیده است. همچنین مجوز اجرایی آن از سوی آموزش و پرورش شهر همدان با شماره نامه ۴۵۹۲ مورخ ۱۳۹۹/۳/۱۰ صادر

شده است. سایر ملاحظات اخلاقی مانند رضایت کامل افراد نمونه و رعایت اصل رازداری و محرمانه ماندن اطلاعات نیز در این مطالعه در نظر گرفته شده است.

حامی مالی: این مطالعه بدون حمایت مالی هیچ‌گونه سازمان و یا مؤسسه انجام شده است.

نقش هر یک از نویسندگان: نویسنده نخست به عنوان طراح و ایده‌پرداز اصلی پژوهش و مسئول جمع‌آوری داده‌ها، نویسنده‌های دوم و سوم به ترتیب به عنوان استاد راهنمای یکم و دوم و ویراستار علمی و تحلیلگر داده‌ها، و نویسنده چهارم به عنوان استاد مشاور در این مقاله نقش داشتند.

تضاد منافع: در این مقاله تضاد منافع برای هیچ‌کدام از نویسندگان وجود نداشته است.

تقدیر و تشکر: بدین وسیله از مسئولان مدارس شهر همدان و دانش‌آموزان این مدارس که در این پژوهش شرکت داشتند، تشکر و قدردانی می‌شود.

References

1. Beckmeyer JB, Weybright EH. Exploring the associations between middle adolescent romantic activity and positive youth development. *Journal of Adolescence*. 2020; 80(4): 214-219. [Link]
2. Entezari S, Taher M, Aghaei H. The Comparison of the Effectiveness of Cognitive Behavioral Therapy and Metacognitive Therapy on Depression, Suicide Ideation, and Masochistic Aggression in Individuals with Subclinical Symptoms of Body Dysmorphic Disorder. *J Child Ment Health*. 2021; 7(4): 1-18. [Persian] [Link]
3. Jin G, Wang Y. The influence of gratitude on learning engagement among adolescents: The multiple mediating effects of teachers' emotional support and students' basic psychological needs. *Journal of Adolescence*. Sommer 2019; 77: 21-31. [Link]
4. Taghvaeinia A. The Effectiveness of intervention based on positive education on the subjective wellbeing in students. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*. 2019; 6(1): 125-137. [Persian] [Link]
5. Chang, JH, Huang CL, Lin YC. Mindfulness, basic psychological needs fulfillment, and well-being. *Journal of Happiness Studies*. 2015; 16(5): 1149-1162. [Link]
6. Wilde N, Hsu A. The influence of general self-efficacy on the interpretation of vicarious experience information within online learning. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2019; 16(26): 2-20. [Persian] [Link]
7. Aghagedli P, Etemadi A. Studying the effectiveness of training Glasser's Choice and control theory on identity pattern evolution of adolescent. *Journal of Psychological Studies*. 2013; 8(4): 33-56. [Persian] [Link]
8. Witte K. Putting the fear back into fear appeals: The extended parallel process model. *Communications Monographs*. 1992; 59(4): 329-349. [Link]
9. Najd M, Mosahebi M, Atashpour H. Prediction of psychological well-being through components of self-efficacy, psychological hardiness & perceived social support. *Thoughts and Behavior in Clinical Psychology*, 2014; 8(30): 47-56. [Persian] [Link]
10. Borg K, Barlow J. The behaviours and perceptions of paediatricians in Malta relating to child protection work: National and international implications of a mixed methods study. *Child Abuse Review*. 2018; 27(6): 446-467. [Link]
11. Akirmak U, Tuncer N, Akdogan M, Erkat OB. The associations of basic psychological needs and autonomous-related self with time perspective: The cultural and familial antecedents of balanced time perspective. *Personality and Individual Differences*, 2019; 139: 90-95. [Link]
12. Voci A, Veneziani CA, Fuochi G. Relating mindfulness, heartfulness, and psychological wellbeing: The role of self-compassion and gratitude. *Mindfulness*. 2019; 10: 339-351. [Link]
13. Weich S, Brugha T, King M, McManus S, Bebbington P, Jenkins R, StewartBrown S. Mental well-being and mental illness: findings from the Adult Psychiatric Morbidity Survey for England 2007. *The British Journal of Psychiatry*, 2011; 199(1): 23-28. [Link]
14. Tatlılioğlu K. A Research of Relation between Undergraduates' Recognising Parent Attitudes with Psychological Well-being. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. August 2014; 143: 463-470. [Link]
15. Rousseau S, Deschacht N. Public awareness of nature and the environment during the COVID-19 crisis. *Environmental and Resource Economics*. 2020; 76 (1): 1149-1159. [Link]
16. Diener E, Oishi S, Lucas RE. Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life. *Annual Review of Psychology*. 2003; 54(1): 403-425. [Link]
17. Dargahi S, Mohsenzade F, Zaharakar K. The Effect of Positive Thinking Training on Psychological Well-being and Perceived Quality of Marital Relationship on Infertile Women. *Positive Psychology Research*. 2015; 1(3): 45-58. [Persian] [Link]
18. Hosein Abadi S, Pourshahryari M, Zandipour T. Effectiveness of positive psychology on psychological well-being of mothers of autistic children. *Empowering Exceptional Children*. 2017; 8(1): 54-60. [Persian] [Link]
19. Eghdami Z, Yousefi F. Relationship between basic psychological needs and academic engagement with mediating role of self-efficacy. *Journal of Educational Psychology Studies*; winter 2018; 15(29): 37-72. [Persian] [Link]
20. Lu Q, Uysal A, Teo I. emotional ambivalence, pain, and depressive symptoms Need satisfaction and catastrophizing: Explaining the relationship among. *Journal of Health Psychol*. 2015; 16(5): 819-827. [Link]
21. Westland JC. Lower bounds on sample size in structural equation modeling. *Electronic Commerce Research and Applications*, 2010; 9(6): 476-487. [Link]

22. Burns MK, Vance D, Seadokierski I, Stockwell C. Student Needs Survey: A Psychologically Sound Measure of the Five Basic Needs. *International Journal of Reality Therapy*. 2006; 2(7). [Link]
23. Haftlang F, Ebrahimi ME, Zamani N, Sahebi A. Investigating the relationship between the intensity of basic needs in Glasser's theory with marital satisfaction, mental health and mental well-being of married students. *Cultural-educational women and family*. 2019; 14 (47): 23-38. [Link]
24. Fathi A, Rezapour Y, Yaghouti Azar S. Determining the Relationship between Fundamental Needs and Social Support, and Social Consistency among Boy and Girl Student. *Societal Security Studies*. 2011; 2(25): 131-146. [Link]
25. Sherer M, Maddux JE, Mercandante B, Prentice-Dunn S, Jacobs B, Rogers RW. The Self-Efficacy Scale: Construction and Validation. *Psychological Reports*. 1982; 51(1): 663-71. [Link]
26. Tamadoni M, Hatami M, Hashemi Razini H. General self efficacy, academic procrastination and academic achievement in university students. *Educational Psychology*, 2010; 6(17): 66-88. [Persian] [Link]
27. Asgharnezhad T, Ahmadi Deh Ghotbedini M, Vali Allah F, Khoda Panahi MK, Study of psychometric properties of Sherer's general self-efficacy scale. *Journal of Psychology*. Autumn 2006; 10(3): 262-274. [Persian] [Link]
28. Ryff CD, Keyes CLM. The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1995; 69(4): 719-727. [Link]
29. Ahmadian H, JomEhri F, Ahadi H, Farokhi N. Compilation and Testing the Model of the Relationship between Personality, Psychological Needs and Psychological Well-being. *Journal of Psychological Achievements*, 2011; 18(1): 1-18. [Persian] [Link]
30. Gravetter FJ, Wallnau LB. *Statistics for the Behavioral Sciences*. Edition 10, Cengage Learning; 2012. [Link]
31. George D, Mallery M. *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson; 2020. [Link]
32. Hooper D, Coughlan J, Mullen M. Structural Equation Modeling: Guidelines for Determining Model Fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*. 2007; 6 (1): 53-60. [Link]
33. Preacher KJ, Hayes AF. SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior Research Methods, Instruments, Computers*. 2004; 36 (1): 717-731. [Link]